

**BRIGADIER GENERAL GUILLERMO PEÑAMANTE NAKAR:
ISANG PILIPINONG BAYANING MARTIR**

“Mas gugustuhin kong mamatay bilang isang tunay na may dugong sundalong Pilipino kaysa mabuhay bilang isang aliw na mandirigma na kaagad na lumipat ng katapatan sa mga mananakop ng kanyang bansa!”

“I would rather die as a true-blooded Filipino soldier than live as a comported warrior who readily shifted allegiance to his nation’s invaders!”

Brigadier General Guillermo P. Nakar

Ang kuwento ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig ng mga brigada ng Pransya, Norway, Poland, Yugoslavia at Gresya ay siyang nagdala rin ng kwento ni Brigadier General Guillermo Peñamante Nakar, isang kwento ng may kabayanihan at trahedyang kapantay sa buong mundo.

Ipinanganak noong Hunyo 10, 1906 sa Barrio Anoling, Distrito San Sebastian, Infanta, Tayabas (ngayon ay Bgy. Anoling, General Nakar, Quezon) si Guillermo ang pinakabata sa limang anak nina G. Januario Nakar at Gng. Epifania Peñamante. Una siyang nag-aral sa Infanta Elementary School at nagtapos na nangunguna sa kanyang klase noong 1919. Sumunod na taon ng pag-aaral, nagtungo siya sa Lungsod ng Lucena sa kanyang sekondarya at nag-enrol sa dating Tayabas High School (ngayon ay Quezon National High School). Kaagad, matapos ang high school noong 1923, nakakuha siya ng trabaho sa pagtuturo sa dating Infanta Public High School (ngayon ay Infanta National High School). Noong 1930, nagtungo siya sa Lungsod ng Baguio at pumasok sa dating Philippine Constabulary Academy (PCA) na kilala ngayon bilang Philippine Military Academy (PMA). Nagtapos siya ng may mga matataas na marka at nagkamit ng karangalan noong 1932. Pagkatapos nito, siya ay naatasan bilang Pangalawang Tenyente sa Philippine Constabulary sa Trinidad, Baguio, Mountain Province. Noong 1936, ay inilipat sa San Fernando, Pampanga at pagkaraan ng kaunting panahon ay inilipat naman sa Indang, Cavite kung saan siya nanatili ng sa tatlong buwan. Sa lugar na ito niya nakilala ang babaeng kanyang napangasawa.

Sa huling bahagi ng taong 1936, ang Philippine Army ay nabuo sa kauna-unahang pagkakataon kung saan siya ay sumailalim sa pagsasanay bilang isang miyembro. Bunga nito, sa paglaon ay itinalaga siya sa Reservation Officers Service School (ROSS) bilang isa sa mga taktikal na opisyal na binigyan ng tungkulin ng mga opisyal ng reserba ng pagsasanay, na ang ilan ay kabilang sa listahan ng bansa ng mga Dakilang Pilipino tulad ng namayapang mga Pangulo ng Pilipinas na sina Manuel O. Roxas at Carlos P. Romulo. Sa mga panahon ding iyon pinakasalan niya ang kanyang yumao na ring maybahay na si Angelina Coronel na bilang isang ina ay nabiyayaan ng tatlong anak. Ang mga ito ay ang mga sumusunod. Guillermo Jr. (Wily), Wilfredo Ressureccion (Rex), at ang bunso na si Maria Cleofe (Eo) na hindi na nagkaroon ng pagkakataon na makita ang kanyang ama.

Ang mga nakaraang taon ay naging saksi sa mga pagbabago sa buhay ni Nakar. Regular siyang inilipat mula sa isang lugar patungo sa isa pamula sa Baguio, Mountain Province patungo sa Camp O'donnell sa Tarlac, at pagkatapos ay sa Canlubang, Laguna. Ang kanyang posisyon sa militar sa Binalbagan, Negros ay minarkahan ang pagtatapos ng kanyang mga gampanin bago ang digmaan.

Noon ay 1941 - at sa taon din na iyon naitaas na siya sa ranggo ng pagiging Kapitan. Pinamunuan niya noon ang hindi kumpleto sa kagamitan na Green First Battalion ng 71st Infantry, United States Armed Forces in the Far East (USAFFE) na na-deploy sa kahabaan

ng Bauang Bay, La Union nang pumutok sa Luzon ang pasabog ng Heneral na Hapones na si Masaharu Homma. Noong ika-21 ng Disyembre, 1941 ang mga tropa ng kaaway na mula sa dagat ay sumiksik sa mga baybayin ng Bauang habang ang matinding galit ng hangin ng hukbong-dagat ng mga kaaway ay sistematikong sinira ang mga panlaban ng mga Pilipino. Si kapitan Nakar at ang kanyang mga tauhan ay nakipaglaban sa mga kaaway at ito ay masasabi na isa sa pinakamasakit na labanan sa panahon ng Digmaan. Kung saan ang mga sangkawan ng Hapon ay lubos na nagbayad para sa bawat pulgada ng lupa ng Pilipinas na nasakop nila.

Gayunpaman, sa halos parehong panahon na iyon, isang puwersa ng Hapon na inilagay sa baybayin ng Ilocos Sur ay sa mas maagang oras ay nagsimulang lumakad patungo sa Highway 3 at, sa sumunod na maikling panahon, ay sinimulang humampas sa kanan at hilagang bahagi ng pwesto ni Nakar. Ang karamihan ng mga tauhan ni Heneral Homma ay nakarating din sa mas timog na parte ng Bauang, La Union. Sa maikling oras, mabilis na sumulong ang mga puwersa ng kaaway sa silangan at timog, habang ang iba pang mga tropa ng Hapon ay tinahak ang daang Santa Fe at San Jose patungo sa Nueva Vizcaya. Maliwanag na sa isang determinadong pagsisikap na bitagin ang nagkakagulo na yunit ng pagtatanggol sa hilagang Luzon, sa wakas ay humantong ito sa ika-71 na rehimen na hindi makatuwiran na napatol mula sa Bataan.

Napansing hindi matatag ang kanyang posisyon, ang kalmado at mapagkalkula na si Kapitan Nakar ay kailangang isagawa ang masakit na desisyon ng pag-urong sa kalaban. Kung panatilihin lamang ang kanyang mga tauhan para sa pag-deploy sa hinaharap, gaano siya katapang na kinubkob ang kanyang sarili at ang kanyang mga tauhan mula sa isang malamang na pag-ikot ng Hapon, at kung paano niya sila pinangunahan sa buong Cordilleras sa isang maayos na pag-atras sa bayan ng Aritao, Nueva Vizcaya makalipas ang labing pitong nakakakilabot at abalang araw, ay may mga bagay na tanging kumander ng militar na pinakamataas na kalibre na katulad niya ang lubos na nakauunawa.

Hiwalay sa pangunahing puwersa ng USAFFE sa Gitnang Luzon dahil ang lahat ng mga daraanan na humahantong doon ay nakompromiso na, ang bagong promosyon na si Major Nakar, kasama ang isang kaparehong probinsya mula sa Atimonan, si Kapitan Manuel P. Enriquez ng ika-11 Division ay nag-organisa ng walong daang-laking-lakas na pwersang gerilya. Makalipas ang ilang sandali, sinaluhan sila ni Major Everett Wamer (isang Amerikanong opisyal na hindi gaanong nag-aalala sa pagpunta ng giyera tulad ng sa kanyang lumiliit na suplay ng wiski). Sa pauna ay pinangalanan ang "*First Provisional Guerrilla Regiment*" bilang pagrespeto sa pagsuko ng tagubilin mula sa Bataan na ginawa ng iba kundi ang Amerikanong Heneral na si Jonathan M. Wainwright noong Abril 09, 1942, ang bandang partisan na ito ay pinatakbo sa lahat sa buong Lambak ng Cagayan.

Hindi nagtagal matapos ang pagbagsak ng Bataan, si Major Warner na naghari ngunit hindi namuno sa rehimen ay agad na ibinalita kay Heneral Wainright para sa isang paninira upang dalhin siya at ang mga takot na mga kapwa Amerikanong opisyal mula sa Tayabas Coast patungong Coregidor. Na kahit na bago pa man dumating ang tugon ay dali-dali na niyang ipinasa ang pamumuno ng Rehimen kay Nakar. Hindi nagtagal pagkatapos noon, ay naitaas sa isang ranggo ng isang ganap na Tenyente Kolonel ***“bilang pagkilala sa kanyang matapang na mga nagawa at itinatag ang pamumuno ng military”*** si Nakar.

Ang kasunod na pagbagsak *“Rock”* noong Mayo 06, 1942 ay nangangahulugang pagtigil ng organisadong oposisyon laban sa Hapon. Ngunit si Lt. Col. Nakar, na determinadong nagpatuloy sa kilusang paglaban (kahit na tutol sa utos ni Wainwright na sumuko), ay pinili ang buhay ng pagiging isang *“tulisan”*. Sa mga panahong iyon nang ang lahat ng pag-asang muling makuha ng Amerikano ang Pilipinas ay nawala na at kahit na may iilang mga Pilipinong hindi naki-ayon sa konsepto ng Hapon ng Greater East-Asia Pacific Co-Prosperity Sphere sa diwa ng buong pusong pakikipagtulungan sa *“Mahusay”* na Imperyo ng Hapon, ay maliwanag na walang katotohanan at walang kabuluhan para sa sinumang tulad niya na umakyat sa mga burol at mabuhay ng isang animo’y hihanabol na tao. At kung hindi pipigilan ang sinumang tao upang maging isang mandirigmang gerilya, kakailanganin pa rin niyang isipin ang pinsalang nagawa sa kanyang mga mahal sa buhay at malapit na kamag-anak ng mga mananakop ng Hapon. Alam ni Lt. Col. Nakar ito, may kamalayan siya sa lahat ng mga bunga ng kanyang kilos. Alam na alam niya na ang

kanyang asawa at mga anak ay nakakulong sa nakakasulasok na amoy ng Fort Santiago sa ilalim ng madugong mga kamay ng mga Kempeitai na mga hapon (Japanese Military Police Corps). Gayunpaman nagpatuloy siyang tumayo sa kanyang kinatatayuan sa pinakamatibay na resolusyon at nagdagdag ng pagpapasiya.

Hindi alam ng maraming tao ang katotohanan na ang unang tunog ng kalayaan na lumabas sa Pilipinas at sumunod na nagtatag ng opisyal na pakikipag-ugnay sa radyo sa Allied Forces mula nang bumagsak ang Bataan at Corregidor ay isang mahinang signal ng Morse Code na ipinadala ng isang totoong duguan na Pilipinong pinuno ng gerilya noong Hulyo 10, 1942. Ito si Lt. Col. Nakar na nakipag-ugnay sa USAFFE's Fort Darwin Headquarter sa Australia kung saan iniutos ng United States War Department na lumikas kay Heneral Douglas MacArthur.

Noong Hulyo 29, 1942, nagpadala si MacArthur ng mensahe kay Nakar kung saan ipinahayag niya ang kanyang pagmamalaki at kasiyahan para sa matapang at magagandang paglaban ni Nakar at ng kanyang hukbo.

“It is my privilege to see that you and your officers and men are properly rewarded at the appropriate time.”

“Ito ay ang aking pribilehiyo na makita na ikaw at ang iyong mga opisyal na kalalakihan ay nabigyan ng wastong gantimpala sa naaangkop na panahon.”, pagtatapos ni MacArthur habang ipinapaabot niya ang kanyang personal na pagmamahal at mabuting pagbati.

Nang lumipas ang mga araw, ang Rehimen ni Nakar ay naging isang malakas na pwersang gerilya kung kayat inutos ni Heneral MacArthur ang gawing pederalisasyon ito ng United States Army at itinalagang ***“14th Infantry Battalion, 11th Division, Army ng Estados Unidos”***, ang tanging puwersang Philippine Army na ginawaran ng ganuong pagkilala, sa kanyang ***“matapang at kahanga-hangang paglaban”***. Hindi nagtagal pagkatapos noon, sa wakas ay nabigyan si Nakar ng ranggo ng isang buong ganap na Koronel, isang solong hakbang lamang na mula sa pagiging isang heneral ng militar, ***“para sa kanyang magigiting na paggalaw at kabayanihan”***.

Ang Impranterya ni Koronel Nakar ay napatunayang isang tunay na banta sa kapayapaan at kaligtasan ng hukbo ng Hapones. Ang mga elemento nito ay nagsimulang magsagawa ng opensiba sa pamamagitan ng tinatawag nilang ***“hit-and-run”*** na pakikidigmang gerilya: sa pamamagitan ng paglipat sa mababang lugar upang sorpresahin ang kaaway at pagkatapos miging pag-buntot sa lalong madaling pagsalakay, isinagawa ang mga pananambang at iba pang mga aksyong panliligalig laban sa Hapones. Labis na nainis ang mga pinuno ng Hapones na nilagyan pa nila ng malaking puwersa upang sirain

si Nakar at ang kanyang rehimen. Sa loob ng maraming araw, ang Hapon na lumabas at dapat dakipin siya ay bumalik sa kanilang mga base ng operasyon na walang dala. Ang paghahanap para sa Pilipinong pinuno ng gerilya ay tulad ng paghahanap ng karayom sa isang nakatimbon na dayami. Siya ay napaka mailap na tila siya ay palaging isang hakbang nangunguna sa kanyang mga Hapones na kalaban.

Noong August 07 ng parehong taon, si Col. Nakar ay nagpadala ng isang tila-nakapipinsala (na kalaunan ay naging huli niya) na babala kay MacArthur: *“Inihayag ng ulat ng intelligence na ang mga Hapones ay nakapagtanim ng isang human asset - isang ispiya nakapasok sa ahente na narito sa loob ng aming mga ranggo. At nakita na nila ang pagkakaroon ng aming istasyon ng radyo, posibleng sa pamamagitan ng proseso ng geometriko, at detalyadong isang malaking puwersa upang subaybayan kami”*. *“(The intelligence report revealed that the Japanese had planted a human asset – a spy infiltrated the agent who is here within our ranks. And they have already seen the existence of our radio station, possibly through a geometric process and detailed a huge force to track us.)”*

Pagkatapos ay nagpatuloy siya upang magbigay ng mahaba at detalyadong mga tagubilin para sa mga code at mapanlinlang na tiyempo para pagkatapos ay magpatuloy sa lokohin ang kaaway sa pamamagitan ng kanilang lihim na pakikipag-ugnay sa radyo. Ngunit sa panahong iyon ang kanyang mga araw ng kalayaan ay talagang bilang na. Si

Damaso Leño (Ang personal na patnubay at pangkalahatang pantulong ni Heneral Emilio Aguinaldo sa kanyang pag-urong sa Palanan, Isabela) ay isa palang ispiya na nakapasok na ahente ng Hapones na tinukoy ni Nakar sa kanyang huling mensahe sa radyo kay MacArthur. Itong Pilipino Makapili na ito ay mapanlinlang na ipinagkanulo si Kolonel Nakar at naging sanhi ng pagkaaresto noong Setyembre 29, 1942 sa Minuri, Jones, Isabela.

Dinala ng mga Hapones si Nakar sa Baguio, kung saan siya ay ikinulong. Pagkatapos ay isinakay siya sa isang kotse, hinimok sa Maynila at naka-kandado sa likod ng nakakapangambang pinto ng Fort Santiago. Nag-iisa siya, walang mga kasama kung saan upang makakuha ng lakas, ipinagpatuloy ni Nakar ang kanyang nag-iisang paglaban laban sa pisikal at mental na pagpapahirap na tumagal ng ilang buwan sa kanyang madilim na selda. Pagkatapos, si Col. Straughn (kaibigang Amerikano ni Nakar) ay naaresto, at muling dinala ng mga kumpiyansang Hapones si Nakar sa silid tanungan.

Isang taon na ang lumipas at si Nakar, ang numinipis, tumatanda na bilanggo-ng-digmaan ay tahimik na nakaupo habang ang walang pagbabagong mainit na talumpati ay naihatid ng Japanese Military Police. Ito na ang kanyang huling pagkakataon, sinabi nila sa kanya. Mayroon siyang isang taon na dapat isaalang-alang, at kailangang ibigay ang kanyang pangwakas na sagot ngayon: Tatanggapin ba niya ang isang mahusay na trabaho kasama ang kasamang kalayaan at malapit na walang katapusan na pinagpala na ginhawa? Manglilikod ba siya para sa kanila?

“Mas gugustuhin ko pang mamatay bilang isang tunay na duguang sundalong Pilipino kaysa mabuhay bilang isang aliw na mandirigma na kaagad na lumipat ng katapatan sa mga mananakop ng kanyang bansa.”

“I would rather die as a true-blooded Filipino soldier than live as a comported warrior who readily shifted allegiance to his nation`s invaders.”

Sawakas sumagot na siya.

Sa pamamagitan ng pagtangga na lagdaan ang mga papeles ng pagsuko at sa pamamagitan ng pagtanggap sa ideya ng pakikipagtulungan sa mga dumakip sa kanyang sa kanilang kampanya ng pasipikasyon - sa katunayan, na hinihimok ang mga tao na naipon sa mga rally ng publiko para sa kapayapaan na itinaguyod ng Hapones na magpatuloy sa pakikibaka para sa kalayaan ng ating bansa, sa wakas ay nasentensiyahan siya ng kamatayan. Saan, kailan at paano siya namatay? Ang totoong mga pangyayari, tila, ay mananatiling isang misteryo. Maraming nagsasabi na pinahirapan siya at pinatay sa Fort Santiago noong huling bahagi ng 1942. Ngunit naniniwala si Ginang Nakar na ang kanyang asawa ay pinatay sa Cementerio del Norte noong Oktubre 1943.

Sourced from:

- Interviews with two still living members of the 14th Infantry
- Files from the office of the Municipal Vice Mayor
- Bro Willy Nakar`s unfinished works
- Maj. General Courtney Whilney`s Macarthur. His Rendezyous with History
- Files from the Municipal Museum

Post Script:

For all these, Col. Guillermo P. Nakar was posthumously decorated with the Distinguished Conduct Star (DCS) Award -- the second highest honor given to a military cicero. And he was likewise posthumously accorded the rank of a full-fledged Brigadier General by the then President Elpidio Quirino.

And as if taking a very timely cue from the overpowering festive ambience now floating within the local atmosphere as the whole of the Nakareño citizenry celebrates 50th Foundation Anniversary, the Provincial Government officially declared the late General a hero of the Province of Quezon “in recognition of his daring World War II exploits and heroic advances”. Likewise, following this very same rhythmic line, the Quezon Day Executive Committee posthumously accorded him the 1999 Quezon Medalya ng Karangalan (for military service) in a separate official function at the Provincial Capitol.

A very determined initiative for him to be declared a National Hero is now in full throttleable. Documents officially endorsing him for such a glorified place in Philippine History have now been sent by various government agencies and private institutions to the Philippine Historical Institute and the National Heroes Commission as well.

Indeed, the long wait now begins. But whether or not the concerned national officials declare his life sacrifices to be well suiting the time-honored Criteria for Heroes authoritatively formulated by the late nationalist historian Teodoro M. Agoncillo in 1965, General Guillermo Pelarante Nakar will always be a national hero... as he had long been regarded as such by us true-bloodied Nakareños. No more... no less!

Pagsasalin sa Tagalog:

SEKSYON NG TURISMO, KULTURA AT SINING, 2021

PROGRAMA SA ILALIM NG TANGGAPAN NG PUNONG BAYAN